

Панухник Олена
доктор економічних наук, професор
завідувачка кафедри економіки та фінансів
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя
м. Тернопіль, Україна
Olena Panukhnyk
Doctor of Sciences (Economics), Professor
Head of the Department of Economics and Finance
Ternopil Ivan Puluj National Technical University
Ternopil, Ukraine

ПРОВІДНІ ДЕТЕРМІНАНТИ ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ ЗА НАСЛІДКАМИ ВІЙНИ LEADING DETERMINANTS OF UKRAINE'S RECOVERY FROM WAR

Війна, розв'язана росією проти України, об'єктивно обумовлює необхідність кардинальних змін усіх без винятку сфер функціонування країни – це червона лінія у творенні сучасної історії незалежної України. Відтепер життя кожного українця не буде таким, як раніше та вимірюватиметься з позицій «до» і «після», котре обов'язково настане та є вкрай актуальним вже сьогодні. Логічне прозоре й розумне планування післявоєнного відновлення та розвитку України є нині не менш важливим завданням, аніж бажана перемога. Саме майбутнє країни стане критерієм ціннісної ваги понесених втрат сьогодні.

Розгорнута повномасштабна війна в державі – це мова не лише про втрати людей та економічний занепад, а й про довготривалі негативні наслідки та обмеження майбутнього розвитку на роки. Тому вже від сьогодні необхідно переосмислювати нову реальність і робити кроки, які б мінімізували негативний вплив цих викликів на існування та розвиток країни.

Післявоєнне відновлення держави ставить за мету не тільки відбудувати все зруйноване ворогом, а й відновити повноцінне життя у містах і селах, сформувати нову економіку з огляду на нові реалії – перманентну загрозу війни з боку росії. Вже сьогодні країна-агресор має відповісти за всі воєнні злочини й руйнування, які окупаційні війська спричинили в Україні, та виплатити від \$750 мільярдів до \$1 трильйона репарацій на відновлення України.

Згідно з проведеними дослідженнями, у 2022 році вартість післявоєнного відновлення України, тобто сума залучених інвестицій в країну, може розглядатися в рамках таких програм:

1) > \$750 млрд (період реалізації – 2022-2032 рр.; кількість проєктів – 850), з яких у 2022 році \$60-65 млрд спрямовуватиметься для фінансової стабільності та відбудови інфраструктури держави – ремонт котелень, мереж, житла, підтримку малого та середнього бізнесу; у 2023-2025 роках близько \$300 млрд – для відбудови інфраструктури та у 2026-2032 роках понад \$400 млрд – для потреб модернізації секторів економіки та реалізація заходів щодо вступу України до Євросоюзу (дані Міжнародної конференції з питань відновлення України);

2) > \$349 млрд (період реалізації – 2022-2032 рр.), з яких у 2022-2024 роках понад \$105 млрд має йти для відбудови інфраструктури, забезпечення людського розвитку, очищення території після війни, закупівлі газу та підтримки сільськогосподарської галузі; у 2025-2032 роках близько \$244 млрд – для потреб модернізації секторів економіки (оцінка уряду України, Європейської комісії та Світового банку);

3) \$17 млрд / \$38 млрд (період реалізації – 2023 р.), у 2023 році близько \$17 млрд спрямовуватиметься на відбудову інфраструктури та \$38 млрд – для фінансової стабільності держави (дані Міжнародної експертної конференції з питань відновлення, реконструкції та модернізації України) [1].

Відновлення та відбудова країни – процеси, які торкаються всіх сфер діяльності: зовнішніх та внутрішніх процесів, психології, соціології, екології, економіки, безпеки, відносин, виробництва, інвестицій, модернізації, права тощо. Тому, доцільно визначити наступні рекомендації щодо планування відновлення та майбутнього розвитку регіонів країни вже від сьогодні:

1) відновлення регіонів потребуватиме швидкої доставки критично важливих вантажів та з'єднання ключових міст, тому пріоритетним є відновлення можливостей для прийняття транспортних літаків аеропортами у Харкові, Одесі, Дніпрі, Львові, Вінниці;

2) відновлення уражених територій, котре має відбуватися на основі розуміння реальних можливостей щодо повернення населення, яке залишило ці території;

3) відбудова зруйнованого житла потребуватиме великої кількості будівельних матеріалів, необхідно розгорнути мережу модульних підприємств із виробництва сучасних будівельних матеріалів в Україні якомога ближче до територій, що зазнали найбільших руйнувань. Це дасть змогу використати місцеву сировину та створити робочі місця для людей, які втратили роботу внаслідок війни;

4) максимально швидка відбудова зруйнованого житла, будівництво житла у нових місцях поселення вимушених переселенців для збільшення кількості охочих повернутися людей з-за кордону;

5) відбудова соціальної інфраструктури – відновлення зруйнованих шкіл, закладів культури, охорони здоров'я має здійснюватися з огляду на нові потреби та вимоги до приміщень;

6) відновлення пошкоджених мереж електро- та газопостачання, максимальна переорієнтація з традиційного газопостачання на електроенергетику, будівництво підприємств, що переробляють вугілля, торф, кукурудзу на рідкі чи газоподібні енергоносії;

7) відбудова виробничої сфери має, насамперед, розпочатися із підприємств харчової промисловості, які працюють на внутрішній ринок, а також високотехнологічних та оборонних. Мають бути максимально замкнені технологічні ланцюжки виробництва готової оборонної продукції на базі українських підприємств та кооперації з підприємствами країн-союзників. За такого відновлення оборонних підприємств доцільним є створення спільних виробництв за участі американських корпорацій – виробників озброєнь та європейських, зокрема польських виробників. Відбудова промисловості має відбуватись з урахуванням посилення її стійкості до ракетних ударів – мережі менших підприємств у кооперації як альтернатива великим, універсалізація проектних рішень для взаємозамінності окремих елементів машин, механізмів, устаткування, особливо для оборонних потреб. Для розвитку регіонів, які найбільше постраждали від воєнних дій, особливу підтримку варто надавати мікробізнесу, малому та середньому підприємству, що використовує місцеву сировину, трудові ресурси, орієнтується на регіональний ринок і є менш цікавим для уражень із боку агресора [2].

Таким чином, актуальним і важливим моментом сьогодення є розробка плану відновлення та розвитку країни за наслідками війни вже зараз, не повторюючи окремих помилок відомого «Плану Маршалла» [3].

Звичайно, не варто очікувати швидкої відбудови України – цей процес буде довгим і складним, однак віримо однозначно в успіх, адже покладаємося, насамперед, на людський капітал – найважливішу складову національного багатства нашої держави.

Перелік використаних джерел:

1. План відновлення України / Національна рада з відновлення України від наслідків війни. URL: <https://recovery.gov.ua/>
2. Ткачук А. Відновлення України. Регіональний аспект / Реанімаційний пакет реформ. 2022. URL: <https://rpr.org.ua/news/vidnovlennia-ukrainy-rehionalnyy-aspekt/>

3. Длігач А. Україна майбутнього – погляд з 2030 року. Якою може стати Україна до 2030 року і що для цього потрібно зробити. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/03/24/684560>

УДК 330.34:004.89

Петканич Марія-Вікторія

студентка

Науковий керівник: Заславська Ольга

к.е.н., доцент

доцент кафедри фінансів і банківської справи
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

м. Ужгород, Україна

Mariia-Viktoriia Petkanych

student

Scientific supervisor: Olha Zaslavska

PhD (Economics), Associate Professor

Associate Professor of the Department of Finance and Banking

Uzhhorod National University

Uzhhorod, Ukraine

ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ У СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОМУ ВИМІРІ: ЗАГРОЗИ ТА РИЗИКИ ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN THE SOCIO-ECONOMIC DIMENSION: THREATS AND RISKS

Термін «штучний інтелект» вперше використав американський інформатик Джон МакКарті в 1956 році. В той час МакКарті вивчав штучний інтелект та очолював невелику команду вчених, аби визначити, чи можуть машини вчитися, як діти, методом спроб та помилок, врешті розвинувши формальне мислення, яке перетворилось на першу академічну дисципліну про штучний інтелект [7]. Перше вдале практичне застосування ШІ відбулося 1981 р. - комерційна технологія з інтелектуальним агентом, який допомагав конфігурувати замовлення на нові комп'ютерні системи в компанії Digital Equipment Corporation. А звичний людям алгоритм розпізнавання мови та фото вперше з'явився аж у 2008 р.

Загалом штучний інтелект (ШІ) характеризують як здатність машин або комп'ютерних програм навчатися мислити та міркувати, як людський мозок. Система ШІ отримує дані та інструкції, з яких робить висновки та виконує функції [1]. Розквіт ШІ почався лише минулого десятиліття, в 2012 р. У цей період вчені активно впроваджували такі напрямки ШІ як Data science, Big data, машинне навчання, глибоке навчання, нейронні мережі, розпізнавання об'єктів і образів, комп'ютерний зір, біотехнології.

Зараз штучний інтелект став невід'ємною частиною повсякденного життя кожної людини: просунуті веб-пошукові системи (Google), системи рекомендацій (YouTube, Amazon, Netflix), розуміння людської мови (Siri, Alexa), безпілотні автомобілі, літаки (Tesla), автоматизоване прийняття рішень і змагання на найвищому рівні в стратегічних ігрових системах (таких як шахи та Го). За даними досліджень PwC у 2021 р. 41% людей готові платити більше за інтелектуальні пристрої та продукти, а 67% – шукають способи спростити собі життя за допомогою штучного інтелекту.

Як бачимо, штучний інтелект почав дуже стрімко розвиватись, чим далі тим він стає все більш розумним та складним механізмом. Однак, ШІ може принести не лише користь людству, а й стати каталізатором багатьох економічних та соціальних проблем.